

Nr 1022

Av herr **Henningsson m. fl.**, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 156, angående huvudmannaskapet för rådhusrätterna m. m.*

(Lika lydande med motion nr 831 i Första kammaren)

I Kungl. Maj:ts proposition nr 156 föreslås att rådhusrätterna skola förstatligas från och med den 1 januari 1965. I propositionen framlägges även vissa personalplaner för rådhusrätterna för riksdagens godkännande. Emot dessa personalplaner föreligger det enligt vår uppfattning anledning till erinran.

Förutom rådhusrätterna i de tre största städerna föreslås i propositionen att rådhusrätter skall bibehållas i ytterligare 28 städer.

I rådhusrätterna i Stockholm, Göteborg och Malmö finnes f. n. sammanlagt 152 ordinarie domare (borgmästare, rådmän och assessorer). Härtill kommer 7 extra assessorer och ett icke ringa antal sekreterare och notarier. I propositionen föreslås att assessorsbefattningarna utgår samt att antalet domare (borgmästare och rådmän) i de tre största rådhusrätterna fastställs till 108, vartill kommer 14 extra rådmän. Antalet ordinarie domare minskas sålunda med icke mindre än 44 personer eller med 29 %.

I de övriga 28 städerna finns f. n., förutom de 28 borgmästarna, 75 ordinarie rådmän och en extra rådmän samt 29 ordinarie och 5 extra assessorer. Sammanlagda antalet ordinarie domare i dessa städer är sålunda 132. I propositionen upptages 104 domare (borgmästare och rådmän). Minskningen av de ordinarie domarna är alltså 28 eller 21 %, vilket innebär genomsnittligt en domare mindre i varje rådhusrätt. Enligt propositionen skall i rådhusrätterna, liksom f. n. i häradsrätterna, finnas tingssekreterare, fiskalkompetenta biträden och tingsnotarier. Närmare uppgifter här om saknas dock i propositionen.

Vi kan inte finna motiverad anledning till den föreslagna kraftiga nedskärningen av antalet domare i rådhusrätterna. Det förhållandet att staten i stället för städerna skall betala domarnas löner bör icke rimligen utöva någon inverkan vid bestämmandet av antalet domare. Det visar sig även att domstolskommittén, vars förslag legat till grund för propositionen, framlagt helt andra och starkare personalplaner. Kommitténs rådgivande nämnd, som haft stark parlamentarisk förankring, har icke haft något att erinra mot huvudlinjerna i kommitténs förslag.

Domstolskommitténs förslag gick ut på att i de tre största rådhusrätterna skulle finnas 134 borgmästare och rådmän. I de övriga 28 rådhusrätterna skulle sammanlagda antalet borgmästare och rådmän vara 113. Domstolskommittén hade även framlagt ett fullständigt förslag i fråga om antalet tingssekreterare och tingsnotarier i de olika rådhusrätterna.

I propositionen angives å s. 140 anledningen till att domstolskommitténs personalplaner frångåtts. Efter att ha erinrat om att kommittén vid uppriktandet av sitt förslag valt att i första hand göra jämförelse mellan olika rådhusrätter inbördes, framhåller departementschefen som sin mening, att ordningen för arbetet i domsagorna och deras personaluppsättning bör beaktas i högre grad än som skett. Detta uttalande synes ge vid handen att avsikten är att låta häradsrätterna framstå som förebilder vid organiserandet av de förstatiserade rådhusrätterna. Vi kan icke dela denna uppfattning.

Det har från olika håll vitsordats, att de städer, som haft den ofta tunga bördan att själva bekosta sin rättsskipning, fullgjort sina förpliktelser på ett mycket föredömligt sätt. Detta har möjliggjort, att vid rådhusrätterna utbildats en hög standard i fråga om den service, som domstolarna i betydande utsträckning fullgör gentemot allmänheten. Vi tänker därvid närmast på det betydelsefulla inskrivningsväsendet. Det torde vara väl bekant, att motsvarande förhållanden vid häradsrätterna icke varit föredömliga. Vi vill blott erinra om att riksdagens justitieombudsman i framställning till Konungen (se ämbetsberättelsen till 1963 års riksdag s. 139 ff) påtalade att vid ungefär hälften av rikets domsagor skedde expedieringen av inskrivningsärenden och gravationsbevis icke inom lagstadgad tid. Justitieombudsmannen hemställde därför om skyndsamma åtgärder för avhjälpande av de sedan lång tid tillbaka förefintliga missförhållandena. I detta sammanhang är av intresse att taga del av följande av justitieombudsmannen i samma framställning gjorda uttalande om motsvarande förhållanden vid rådhusrätterna.

Till jämförelse med de förhållanden, som sålunda framkommit beträffande domsagorna, må anföras att situationen vid rådhusrätterna är helt annorlunda. Vid min förfrågan under våren 1962 var det sålunda endast tre av rikets 40 rådhusrätter, som överskredo föreskriven expeditionstid, och i intet av dessa fall översteg eftersläpningen en vecka. I sammanhanget förtjänar att påpekas, att enligt vad som upplysts rådhusrätten i Visby på sin tid kunde iakttaga laga expeditionstid. Efter landsrättsläggningen ha dock invånarna i Visby fått finna sig i att åtnjuta samma expeditionstid som gäller inom Gotlands domsaga i övrigt eller för närvarande fyra veckor. Ytterligare må framhållas det anmärkningsvärda i att inskrivningsavdelningen vid Stockholms rådhusrätt tydligen ej behöver ha kännning av sådana rekryteringsbekymmer eller andra dylika omständigheter som vid de närbelägna domsagorna föranlett deras svårigheter på inskrivningssidan.

Även om justitieombudsmannens framställning föranlett personalförstärkningar vid häradsrätterna, så att de allvarligaste missförhållandena nu är avhjälpna, finns det dock icke någon anledning att ta häradsrätterna som förebilder vid rådhusrätternas förstatligande. Visserligen bör det eftersträvas att ernå likartade förhållanden i häradsrätter och rådhusrätter. Detta mål bör emellertid nås genom förbättringar i häradsrätternas organisation — icke genom att sänka standarden vid rådhusrätterna. Naturligtvis kan man inte undgå att vid ett ställningstagande till de föreliggande personalplanerna taga intryck av den arbetsbelastning, som under nuvarande förhållanden råder vid våra domstolar.

Rättsfall har förekommit, av tidningspressen starkt uppmärksammade sådana, som på grund av hög arbetsbelastning av domstol blivit utsatta för betydande tidsutdräkt, mot vilket såväl pressen som allmänheten reagerat.

Fall har förekommit där den anklagade har fått vänta år efter år på den slutgiltiga domen, som kanske därtill blivit betydligt mildare än den dom allmänheten för länge sedan har "utdömt".

Men även motsatsen förekommer, där den slutliga domen råkar en anklagad efter så lång tidsutdräkt att den anklagade långt innan domen fallit redan har hunnit att i allmänhetens ögon rehabilitera sig och därtill hunnit att skapa nya utkomstmöjligheter. I sådana fall verkar vår i övrigt humana rättsskipning synnerligen hård i allmänhetens ögon och det ifrågasättes om inte domen varit mera till skada än till nytta.

Ur rättssynpunkt måste sådana situationer med alla medel motverkas. Det måste därför synas angeläget att vårt rättsväsende hålles på en lika hög nivå kvantitativt som kvalitativt.

Den i propositionen föreslagna nedskärningen av antalet ordinarie domare i rådhusrätterna måste leda till en standardsänkning, som i dagens situation skulle vara ytterligt besvärande. Vi har svårt att tro att städerna skulle så helt ha felbedömt arbetsmängden vid rådhusrätterna att de under en följd av år haft ett stort antal onödiga domare anställda.

Domstolskommitténs metod att bestämma personalplanerna vid rådhusrätterna i första hand genom jämförelse mellan dem inbördes synes leda till det tillförlitligaste resultatet.

Domstolskommitténs personalplaner bör därför enligt vår mening läggas till grund för rådhusrätternas organisation efter förstatligandet.

Under återopande av det ovan anförda får vi föreslå,

att riksdagen måtte besluta att personalplanerna beträffande ordinarie domare vid rådhusrätterna måtte fastställas i enlighet med domstolskommitténs förslag.

Stockholm den 16 oktober 1964

Einar Henningsson

Eric Svenning

Olof Nilsson

Gunnar Gustafsson

Sven Andersson

Eric R. Carlsson

Birger Nilsson

Svante Lundkvist

Joh. Blidfors

Eva Karlsson

Bo Martinsson
